

שם העבודה : השפעת מערכת התמיכה הבלתי פורמלית על הזדקנות מוצלחת של אנשים עם

פיגור שכלי

שנה : 2004

מס' קטלוגי : 527

שם המגיש : כהן-לוינסון דיצה

עבודת גמר לתואר מוסמך, החוג ללימודי זקנה, הפקולטה ללימודי רווחה ובריאות,

אוניברסיטת חיפה

תקציר המחקר

תיאוריית ההזדקנות המוצלחת הפכה בשנים האחרונות לנשוא מחקרם של חוקרים גרונטולוגיים רבים. זקנה מוצלחת מתקיימת, על פי רו וקהן (Kahn, 1997 & Rowe), במפגש בין שלושה גורמים: בריאות, תפקוד, ועניין מלא בחיי היום יום. חשיבותו של נושא הזקנה המוצלחת באנשים עם פיגור שכלי, הולכת וגוברת עם העלייה בתוחלת החיים ובמספר האנשים המגיעים לגיל חמישים ומעלה. נמצא, כי קיים קשר בין השייכות החברתית והקהילתית לבריאות, תפקוד ותוחלת חיים (Benet, 2002) וכן שקיומה של מערכת תמיכה משפר את התנגודת הגופנית לזיהומים ולמחלות, מאריך חיים ומחזק את ההסתגלות הפסיכולוגית (Havercamp, 1999; & Lunsky, 2000). חוקרים שונים משערים, כי מערכת תמיכה חברתית בלתי פורמלית חשובה במיוחד עבור אנשים עם פיגור שכלי אשר בדומה לאנשים זקנים באוכלוסייה הכללית, עומדים בפני אובדנים המתרחשים בגיל הזיקנה (Havercamp, 1999; Prasher, & Knox, 2001; Lunsky, 2003) ונמצאים בסיכון גבוה יותר מאנשים ללא פיגור שכלי לחוות דיכאון (Fritsch, & Weber, 1999).

במחקר זה נבדק הקשר בין מערכת תמיכה בלתי פורמלית להזדקנות מוצלחת של אנשים עם פיגור שכלי וזאת בהתייחסות לגורמים מתווכים שונים. בהסתמך על סקירת הספרות, נגזרו ההשערות הבאות:

1. ככל שלאדם זקן עם פיגור שכלי תהא מערכת תמיכה בלתי פורמלית משמעותית יותר כך יתפוס את מצבו הבריאותי כטוב יותר.
2. ככל שלאדם זקן עם פיגור שכלי תהא מערכת תמיכה בלתי פורמלית משמעותית יותר כך רמת תפקודו תהא גבוהה יותר.
3. ככל שלאדם זקן עם פיגור שכלי תהא מערכת תמיכה בלתי פורמלית משמעותית יותר כך מצבו הרגשי יהיה טוב יותר.
4. ככל שלאדם זקן עם פיגור שכלי תהא מערכת תמיכה בלתי פורמלית משמעותית יותר כך שייכותו החברתית והמשפחתית תהא טובה יותר.
5. ככל שלאדם זקן עם פיגור שכלי תהא מערכת תמיכה בלתי פורמלית משמעותית יותר כך תהא

זקנתו מוצלחת יותר.

המדגם כלל 100 אנשים עם פיגור שכלי, המוכרים לשירות למען האדם המפגר, בגילאי 50 ומעלה. מרביתם גרים במוסדות ומיעוטם בדיוור קהילתי מוגן בישובים: חיפה, טבעון, הקריות, חדרה ובנימינה.

השערות המחקר נבדקו בעזרת הכלים הבאים:

1. שאלון נתונים אישיים ודמוגרפיים הכולל נתונים כגון: גיל, מגדר, מצב תעסוקתי ועוד.
2. שאלון תפקוד מתוך: (Linn, 1984 & Function Linn SELF- Self Evaluation of Life)
בתרגומו לעברית (פריזנט, 2000).
3. שאלון מצב רגשי מתוך: (Linn, 1984 & SELF- Self Evaluation of Life Function Linn)
בתרגומו לעברית (פריזנט, 2000). שאלון זה הורכב משני סולמות: סולם דימוי עצמי וסולם מצב נפשי.
4. שאלון מצב בריאות (דיווח עצמי) (פריזנט, 2000).
5. שאלון שייכות חברתית, קהילתית ומשפחתית (Keith, 1993 & Schalock)
(כץ 2001). שאלון זה הורכב משני סולמות: סולם שייכות חברתית וקהילתית, וסולם קשרים משפחתיים, המייצגים, יחדיו, את מידת השייכות של הנחקר לסביבתו.
6. שאלון תמיכה חברתית (Fanley, 1988 & Zimet, Dahlem, Zimet)
סטטמן (1995).
השערות המחקר אוששו ברובן. נמצא, כי קיים קשר חיובי בין מערכת תמיכה חברתית בלתי פורמלית לחלק מן המשתנים שנבחרו: מצב רגשי ושייכות חברתית, קהילתית ומשפחתית אך לא למשתנים שבדקו מצב בריאותי ורמת תפקוד, עם זאת נמצא כי ארבעת המשתנים שנבחרו, קשורים זה בזה ומהווים מדד אחד בו ניתן להשתמש על מנת להסיק מסקנות בנושא ההזדקנות מוצלחת של אוכלוסיית המחקר.
הממצא העיקרי במחקר זה מצביע על קיומו של קשר חיובי בין תמיכה חברתית בלתי פורמלית להזדקנות מוצלחת, כך שככל שמערכת התמיכה החברתית הבלתי פורמלית של האדם עם הפיגור השכלי משמעותית יותר כך זקנתו מוצלחת יותר. ממצא נוסף בעל משמעות מיוחדת, קשור להרכבה של מערכת התמיכה הבלתי פורמלית, המצביע על כך שהתמיכה החברתית מאדם קרוב ומחברים היא המשמעותית לקשר זה ולא דווקא התמיכה מן המשפחה וזאת בניגוד לנמצא באוכלוסיית הזקנים ללא פיגור שכלי.
תוצאות המחקר תרמו להבנה כי לתמיכה החברתית הבלתי פורמלית יש השפעה על מדד ההזדקנות המוצלחת באנשים זקנים עם פיגור שכלי. תוצאות אלו מרמזות, כי חיזוק ושיפור המבנה והאיכות של מערכת התמיכה החברתית הבלתי פורמלית, בכל מסגרות הדיוור החוץ ביתיות, נדרשת על מנת להבטיח הזדקנות מוצלחת באוכלוסייה זו. לפיכך, יש להפנות את תשומת הלב של קובעי המדיניות ואנשי המקצוע לתוצאות אלו וזאת על מנת שיוכלו ליזום תוכניות מתאימות לחיזוק

مؤسسة "شاليم"
لتطوير خدمات للشخص ذو
التخلف العقلي في السلطات المحلية

The Shalem Fund
for Development of Services for People with
Intellectual Disabilities in the Local Councils

פיתוח שירותים לאדם עם מוגבלות שכלית
התפתחותית ברשויות המקומיות

מערכת התמיכה החברתית הבלתי פורמלית ובמיוחד על מנת לחזק את היכולת ליצירת קשרים
אישיים והשתלבות חברתית.